

**ВІСНИК
ЛЬВІВСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

**Серія
Іноземні мови**

Видається з 1961 р.

Випуск 11

**Львів
Львівський національний університет
імені Івана Франка
2003**

Міністерство освіти і науки України

Львівський національний університет імені Івана Франка,

Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. 2003. Випуск 11. 449 с.

Visnyk of the Lviv University. Series Inozemni movy. 2003. № 11. 449 p.

У Віснику Львівського національного університету, серія "Іноземні мови" розглядаються питання словотвору, семантики, синтаксису, контрастивної лінгвістики англійської, німецької, французької та іспанської і класичних мов. Окремі статті висвітлюють проблеми філософії мови, мовознавчі традиції у Львівському університеті та сучасні методики викладання іноземних мов.

Для науковців, викладачів та студентів філологічних спеціальностей, учителів шкіл й усіх, хто цікавиться мовознавством.

In the Visnyk the problems of the word building, the semantics, the syntax, the cognitive linguistics of English, German, French, Spanish and classical languages are the objects under the research. Certain analyses shed light onto the linguistic traditions in the Lviv University, the philosophy of a language, methods of teaching foreign languages.

The volume targets scholars, teachers and students of philology as well as those who are interested in linguistics and literature studies.

Редколегія

Головний редактор

проф., д-р філол. наук Р. С. Помірко.

Заступник головного редактора

канд. філол. наук, доц. Я. І. Кравець.

Відповідальний секретар

старший викладач А. Р. Семів.

Члени редколегії:

проф., д-р філол. наук, член-кор. АН України В. В. Акуленко, проф., д-р філол. наук

М. М. Бобирева, проф., д-р філол. наук С. Н. Денисенко, проф., д-р філол. наук

Р. П. Зорівчак, проф., д-р філол. наук Н. Х. Копистянська, проф., д-р філол. наук,

К. Я. Кусько, проф., д-р філол. наук В. А. Кухаренко, проф., д-р філол. наук

В. П. Маслюк, проф., д-р філол. наук О. Ф. Ріпецька, доц., канд. філол. наук

І. І. Бабінчук, доц., канд. філол. наук М. Е. Білинський, доц., канд. філол. наук

Т. О. Буйницька, канд. філол. наук А. М. Гаврилюк, доц., канд. філол. наук

Ю. А. Завгороднєв, доц., канд. філол. наук Б. В. Максимчук, доц., канд. пед. наук

Е. А. Шабайкович.

Редактор Т. А. Веремчук.

Комп'ютерна верстка А. Р. Семів.

Адреса редколегії: кафедра французької філології,
Львівський національний університет імені Івана Франка,

вул. Університетська, 1,

79001 Львів, Україна

тел.: +38 0322 69 47 37

Друкується за ухвалою Вченої Ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 7

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2003

УДК 811.1'366.581

ЗВУКОВИЙ АСПЕКТ КАРТИНИ СІЛЬСЬКОГО ЖИТТЯ У ТІБУЛА

Маркіян Домбровський

Львівський національний університет імені Івана Франка

79001 м. Львів, вул. Університетська, 1

Висвітлена звукова сторона варіанту Тібулової картини сільського життя, реалізованого в елегії Тіб 1.1. Описані й проаналізовані конкретні звукотворчі місця та механізми звукотворення. Виведена загальна звукова динаміка картини сільського життя в елегії. Завдання статті – добір матеріалу для подальшої систематизації художніх образів та глибшого вивчення принципів образотворчості Тібула.

Ключові слова: звуковий образ, сільська ідилія, римська елегія, Тібул.

Перші чотири вірші елегії (текст елегії взято за виданням А. Cartault [1], однак з урахуванням зміни у послідовності віршів, запропонованої ще у 1873 р. Р.Ріхтером [2] і прийнятої нині багатьма дослідниками, яка полягає у вилученні фрагмента 25-32 і розташуванні його між 6-м і 7-м віршами (див. про це [3]), пов'язані з воєнними образами. Наша увага зосереджена лише на фрагменті 5-49, присвяченому сільській ідилії.

Перший слуховий образ, що з'являється після звуку військової сурми (*martia... classica pulsa*: 4) – це заспокійливе потріскування домашнього вогнища. Сам вірш: *Dum meus adsiduo luceat igne focus* (6) – апелює насамперед до зорової уяви (дієслово *luceo*; спеціальний акцент на самому вогні – *igne* – притому, що досить вже й самого *focus*, щоби зрозуміти, про що йдеться). Але якщо вийти за межі присвяченого сільській ідилії фрагмента, то відчуємо дуже виразну і дуже потужну звукову асоціацію: *martia... somnos classica pulsa fugent*:... (4). Це не просто голос сурми – це пронизливий звук, що вривається у свідомість замість бажаного сну, крізь сон, руйнуючи сон. Після такого звуку, який викликає асоціації з усіма іншими можливими звуками війни (якій власне і присвячено фрагмент 1-4), настає раптова зміна "кадру". Ми опиняємось серед ідилії села, біля спокійного домашнього вогнища. І цілком ясно, що, пам'ятаючи звук війни і відчувши світло домашнього вогнища, не можемо не почути його заспокійливого потріскування, навіть якщо автор нічим на той тріскіт не натякає прямо.

До вогню ще повернемося, розглядаючи останні вірші фрагмента. Звернемо увагу на інші звукові образи, що виникають не завдяки прямому називанню тих чи інших звуків, а завдяки вмілому розташуванню об'єкта – джерела звуку у відповідний контрастний контекст.

Наведемо такий фрагмент:

*Sed Canis aestivos ortus vitare sub umbra
Arboris ad rivos praetereuntis aquae* (27-28).

По'ява сузір'я Пса (*Canis ortus*) в Італії означала початок найспекотнішої пори року. Спека завжди має виразну звукову асоціацію – тиша з ненав'язливими лінивими "вкрапленнями" випадкових звуків. Тому зрозуміло, що перший рядок фрагмента виразно малює звуковий фон – тишу спеки. Досить лише назвати слово *gīvus*, як на цьому фоні відразу з'являється чіткий звуковий образ – дзюрчання потічка.

Цікавим є опис повних чанів вина: *praebat pleno pinguis musta lasu...* (10). Його звукове наповнення базується на його динамічності і підкреслене звукописом. Своєрідно елемент динаміки вплетений у значення слова *pinguis*. *Pinguis* характеризує рідину як густу. Густина є абстрактною якістю. У нашій свідомості вона має єдине конкретне втілення – у способі, в який ми бачимо, що та чи інша рідина є густою. А побачити це переважно можемо лише за допомогою "зрушення" рідини: густою є рідина, яка важче піддається зрушенню. Так слово *pinguis* включає до своєї семантичної структури елемент руху. З іншого боку, саме звучання *pinguis* дивно гармоніє зі звуком, що супроводжує зрушення густої маси.

Наливання (*praebat*) сула повними чанами також є динамікою, що ще чіткіше пов'язується зі звуком: звуком розплескування, плескоту. Можна говорити, що сам по собі зміст фрагмента прямо не апелює до слуху, але у відповідному звуковому оформленні зазначений звуковий потенціал неминуче активізується і образ впевнено набуває відповідного звукового наповнення. Якщо придивимося (прислухаємося) до наведеного рядка, то побачимо у ньому виразну алітерацію на *p*: *praebat et pleno pinguis...* І це не просто алітерація. Вона має свою "значеннєвірну" функцію, вона є звуконаслідувальною: найвиразніше це відображає слово *pleno*, в якому чітко чується плескіт. Досить цього одного *ple-*, щоб усі інші *p* і *l* (*lasu*) асоціювалися з плескотом.

Звукові асоціації викликає і вірш, у якому описано поганяння повільних биків: *aut stimulo tardos increpuisse boves* (30). Слово *tardus* тут ключове для творення зорової сторони образу. *Increpuisse* наповнює картину звуком. У ньому і крик пастуха, що поганяє, "підбадьорює", і ревіння вдареного незграбного (*tardus*) бика (пор. значення *increpui*, напр., у Дворецького [4, с. 511]). До того ж усе підсилюється звукописом: *-cre-* співзвучне і з криком, і з ревінням. Сюди ж долучається і *g* в попередньому слові (*tardos*).

Наповнена звуком і картина офірування вівці:

Agna cadet vobis, quam circum rustica pubes

Clamet 'io messes et bona vina date (23-24).

У перших трьох словах гостра кульмінація картини принесення жертви. У них одночасно і граничне напруження, і прорив цього напруження. Виразність підсилюється метрикою: *agna cadet* – двома словами кульмінація обряду: овечка впаде. Метрика надає образу різкості: склад ключового слова (*cadet*) взагалі ніби імітує глухий звук падіння. За ним – пауза, тиша; і – *vobis*, яке звучить, ніби відлуння того глухого звуку. З іншого боку, це *vobis*, його ритміка гармоніє з останніми конвульсіями зарізаної овечки, що впала на землю. Після того знову пауза і –

розслаблення, вивільнення енергії, ритуальне дійство навколо принесеної жертви: шум, вигуки тощо.

Особливо цікавими з погляду звукового наповнення є останні рядки фрагмента:

Quam iuvat inmites ventos audire cubantem
 Et dominam tenero continuisse sinu
 Aut, gelidas hibernus aquas cum fuderit Auster,
 Securum somnos igne iuvante sequi (45-48).

Фрагмент малює відпочинок у будинку під час негоди. І фактично маємо два можливі варіанти такого відпочинку (з однаковою настроєвою семантикою). Варіанти розділено сполучником *aut* (47). Обидва варіанти мають ідентичну контрастну структуру, обидва легко діляться на дві частини. Перший: *quam... audire / cubantem... sinu*; другий: *gelidas... Auster / securum... sequi*. В обох випадках спочатку вводиться негативний, неприємний фон, а потім, як другий елемент контрасту, – стан і місце приємного уникнення неприємного фону. В обидвох випадках перший елемент є варіантом негоди (дикі вітри або крижані дощі), другий – приємне лежання на ложі в будинку (з коханою "панею" або просто в напівдрімоті) (про ложе говориться в попередніх рядках: *satis requiescere lecto si licet et solito membra levare toro*: 43-44).

Звернемо тепер увагу на звучання цього фрагмента. Перше, що чуємо, – це дике завивання і шум вітрів (множина *ventos* підсилює образ, завдяки ній чуємо зіткнення різноспрямованих вітрів, справжню бурю). Дієслово *audire* підкреслює саме звукову сторону образу. Далі – "приємна" частина звук зм'якшує.

47-й вірш знову малює негоду. Він ніби доповнює картину, змальовану в 45-му. "Вітровий" елемент залишається і тут, але акцент з нього знімається. Тут вже не "дикі вітри", а один конкретний зимовий дощовий вітер Австр. Акцент же переноситься на дощ. Дієслово *fundere*, множина *aquas* перетворюють дощ у зливу, з відповідними звуковими асоціаціями. А далі контраст: *somnos igne iuvante sequi* (підкоритися снам (=поринути у сні) з допомогою вогню). Замість вітру і зливи – домашнє вогнище і його потріскування. Це потріскування поглинає всі інші попередні звуки, зливається з ними в єдину гармонійну мелодію, мелодію, що присипляє втомлене тіло. На цій відчуттєвій картині заснована яскрава емоційна образність.

Насамкінець спробуємо ще раз "прислухатися" до Тібупових звуків – у тому порядку, як вони виникають у фрагменті.

Починається все з шуму війни і особливо різкого звуку військових сурм, що "прорізується" крізь сон. На зміну цьому приходить заспокійливе потріскування вогню домашнього вогнища. Це потріскування, зі зміною "декорацій", перетворюється на таке ж заспокійливе дзюрчання потічка, далі чується ревіння худоби і крики пастухів. Блукаючи різними місцями маєтку, напівсвідомо і зовсім невиразно чуємо інші звуки, що можуть супроводжувати кожне з тих місць. Серед цього блукання раптом дуже виразно чується плескіт від наливання густого сула.

Потім блукання триває, і звуки знову стають невизначними, лише одного разу трохи чіткіше почуються пташині голоси (*terreat... Priapus aves: 20*). Нарешті погляд зупиняється на жертвовному обряді: удар від падіння вівці, відлуння і крики людей. І знову блукання, і знову лише раз вражає слух своєю виразністю плескотіння молока і характерний звук від кроплення ним статуї (*вірш et placidam soleo spargere lacte Palem (36)* сповнений плавності і плескоти від напливу в ньому звуків *l* і *pl / pal*; лише одно слово різкістю і гостротою вирізняється з решти – слово *spargere*, що імітує звук кроплення, який періодично має врзатися у м'якість молочного плескоти). Далі – невизначне гуркотіння, що звично супроводжує трапезу і, нарешті, фінал: шум вітрів і зливи та – кризь сон – легке потріскування вогника.

Такою є звукова сторона аналізованого нами образу. Вона постає перед нами як певна динаміка, яка існує не ізольовано, а в єдності з іншими (насамперед зоровою) сторонами образу. На ґрунті такої цілісної динамічної відчуттєвої картини будується, також динамічний, емоційний образ.

У статті описано лише звукову семантику і простежено основні механізми, способи її конструювання. Класифікацію механізмів чи класифікацію образів за їхніми глибшими функціями залишимо для подальшого аналізу. З викладу найочевидніше лише те, що в основі більшості описаних механізмів так чи інакше лежить принцип контрастного зіставлення образів.

1. *Cartault A. Tibulle et les auteurs du corpus tibullianum.* – Paris, 1909.
2. *Richter R. De Albii Tibulli tribus primis carminibus disputatio.* – Zwickau, 1873.
3. *Günther H.-C. Verse Transpositions in Tibullus // Classical Quarterly 47(ii), 1997.*
4. *Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь.* – М.: Русский язык, 1976.

SOUND ASPECT OF THE PICTURE OF RURAL LIFE IN TIBULLUS

Markiyany Dombrovskyy

*Lviv Ivan Franko National University,
1, Universytetska St, Lviv, 79000, Ukraine*

The paper researches the sound aspect of the variant of Tibullan picture of rural life, which is realized in Tib 1.1. It offers description and analysis of the sound-making places as well as of mechanisms of sound-making. The total sound dynamics of the picture of rural life in the elegy is deduced in the conclusion. The aim of the paper is to present some materials that can be useful for following systematization of Tibullus' images and for more profound study of Tibullan principles of image-making.

Key words: sound imagery, rural idyll, Roman elegy, Tibullus

*Стаття надійшла до редколегії 12.05.2003
Прийнята до друку 11.11.2003*

ЗМІСТ

МОВОЗНАВСТВО

<i>Тетяна Комарницька.</i> Слово про вчителя. До ювілею професора, доктора філологічних наук п.Ольги Ріпецької	3
<i>Роман Помірко.</i> Когнітивна семантика в концепції Анни Вежбицької.....	8
<i>Алла Паславська, Арнім фон Штехов.</i> Архітектоніка темпорально-аспектуальних систем: типологічний аналіз	19
<i>В'ячеслав Майборода.</i> У пошуках смислу: від поняття про семантичне поле до концепції семантичної ізотопії.....	37

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

<i>Михайло Білінський.</i> Словотвірні ланцюжки з віддієслівним ад'єктивом в історії англійської мови.....	44
<i>Роман Дудок.</i> Значення слова як семантичний диференціал	50
<i>Олена Федорчук.</i> Орієнтальна символіка як домінантна складова творення художніх образів Перл Бак	57
<i>Станіслава Гулкевич.</i> Особливості функціонування прийменникових словосполучень у наукових юридичних текстах (на прикладі прийменників at, by, with)	67
<i>Ігор Гусак.</i> Структурно-семантичні особливості скорочень та їх кореляції з нормативними прототипами (на матеріалі англійської мови)	76
<i>Світлана Кудиба.</i> Особливості інформаційної сутності дискурсу	87
<i>Людмила Бондарчук.</i> Англо-український переклад економічного терміна як компонента багатозначного слова.....	94
<i>Тихон Лещук.</i> Конотативно-психологічна роль німецькомовного терміна у визначенні його когнітивно-семантичного статусу	103
<i>Тетяна Ляшенко.</i> Прагмасемантичні особливості типів оцінної інформації у мистецтвознавчій рецензії	113
<i>Вікторія Шило.</i> Генезис і становлення англійської правничої та адміністративної термінології	126
<i>Любомир Зубрицький.</i> Типи каузації та форми її вираження на прикладі німецької та української мов	137
<i>Тетяна Петрик.</i> Лексичні аспекти сполучуваності неакузативних дієслів у сучасній англійській мові.....	145
<i>Юліан Семенчук.</i> Організаційно-методичні засади викладання курсу "Комунікації в бізнесі"	150

РОМАНСЬКІ МОВИ

<i>Володимир Шишков.</i> Когнітивні моделі мовної інформації і діяльна природа лінгвістичного значення	158
<i>Іван Мандзак.</i> Прислівники в структурній будові французьких прислів'їв та поговірок	165

<i>Serge Martin. L'historicité radicale du langage: une question vers d'autres questions.</i>	171
<i>Андрій Семів. Лінгвістичне планування у французькій мові</i>	191
<i>Мирослава Ющенко. Локативи на основі найменувань осіб та частин тіла людини у сучасній французькій мові</i>	197
<i>Ванда Комаровська. Історичні та філософські передумови формування перших французьких граматики і трактатів</i>	204
<i>Ірина Байцар. Релігійна лексика фразеологічних сполучень у мові газетної публіцистики (на матеріалі французьких періодичних видань)</i> ...	209
<i>Ірина Бешлей. Комбінаторика дієслів і прийменників французької мови у семантиці переміщення та локалізації об'єктів у просторі</i>	221
<i>Валентина Гладка. Синкретична сутність відносно-питального займенника que (на матеріалі французької італійської та іспанської мов)</i>	233
<i>Оксана Карпа. Прагматико-когнітивна функція фразеологічних одиниць в різних типах текстів (на матеріалі детективного жанру Ж. Сіменона)</i>	241
<i>Марія Клевцова. Ознаки активності суфікса -illo/-a в сучасній іспанській мові</i> ..	247
<i>Ярина Конопацька. Прагматико-функціональні особливості інтеграції англійських неологізмів у сучасній французькій мові</i>	255
<i>Олена Матвеева. Про історії розвитку "портретного жанру" (на матеріалі прозових творів з романських мов)</i>	263
<i>Світлана Осечко. Зіставний аналіз семантико-дериваційних лексемних особливостей в іспанському парламентському дискурсі XIX-XX ст.</i>	271
<i>Ярина Салига. Поетичний дискурс та мовні аспекти його аналізу</i>	279

КЛАСИЧНІ МОВИ

<i>Вогдан Чернюх. Семантичний релікт індоєвропейського ін'юнктива</i>	286
<i>Маркіян Домбровський. Звуковий аспект картини сільського життя у Тібула</i>	291
<i>Роман Домбровський. В.П. Маслюк як літературознавець і перекладач</i>	295
<i>Мілена Кравс. Функціонально-прагматичний аспект ідіом у латинській мові</i>	303

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

<i>Роксолана Зорівчак. Альманах "Вінок русинам на обжинки" – джерело перших англійських перекладів української художньої прози</i>	313
<i>Катерина Бахуринська. Перекладознавчий аспект жанру епіграми (на матеріалі українських та російських перекладів епіграм та епітафій Роберта Бернса</i>	321
<i>Ганна Косів. "Каменярі" І. Франка в англійських перекладах</i>	326
<i>Оксана Молочко. Порівняльні конструкції з кольороною в українській та англійських мовах</i>	336

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

<i>Світлана Фіськова.</i> Музика: втеча від життя чи його метаморфоза (за романом Роберта Шнайдера “Сестра сну”	350
<i>Роксана Цибенко.</i> Трансформація образу Одиссея в Н. Казандзакіса і Г. Гауптмана у контексті рецепції Ф. Ніцше	361
<i>Ірина Кушнір.</i> Тематика “той самий” та “інший” як основа бачення світу у творчості Ш.-Ф. Рамюза	372
<i>Надія Поліщук.</i> Постмодерний “агасвер” С. Гейма: інтертекстуальне прочитання роману	382
<i>Ірина Сенчук.</i> “Поминки Фіннеганові” Джеймса Джойса та проблема розуміння художнього тексту.....	397
<i>Юрій Захаров.</i> Метод “поетики припущень” як засіб вираження “важкого пошуку правди” у творчості Уве Йонзона (до питання про традицію та модернізм у німецькій літературі).....	407

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

<i>Юлія Дацько.</i> Розвиток професійної майстерності майбутнього учителя іноземної мови у ВУЗі	417
<i>Любов Віталіш.</i> Функціональний підхід до викладання граматики як аспекту спеціальності (на матеріалі німецької мови)	422
<i>Любов Віталіш, Ганна Кость.</i> Складність лексико-граматичних тестів з множинним вибором (на матеріалі німецької та французької мов)	428

РЕЦЕНЗІЇ

<i>Галина Мацюк.</i> Про мову в соціальному вимірі, або про підручники: Мечковская Н.Б. Социальная лингвистика: Пособие для студентов гуманитарных вузов и учащихся лицеев. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 205 с.; Мечковская Н.Б. Общее языкознание. Структурная и социальная типология языков: Учебное пособие. Для студентов филологических и лингвистических специальностей. – М.: Наука, 2001. – 310 с.	433
<i>Роман Помірко.</i> Маркіян Якуб'як. Словник термінів мистецтва (французько-український, українсько-французький. – В-во Львівського національного університету ім. І. Франка. Львів-2003.-135 с.	437
<i>Роман Помірко, Алла Паславська.</i> Флорій Бацевич. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003.–280 с.	439

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**ВІСНИК
ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**Серія
Іноземні мови**

Випуск 11

2003

**Підписано до друку 17.11.2003. Формат 60x84/16.
Папір друк № 3. Умовн. друк арк. 12,42. Тираж 250. Зам. № 7**

**Видавничий центр
Львівського національного університету імені Івана Франка
79001 Львів, вул. Дорошенка, 41**